

potser prop del recinte ciutadà, es donen aquell any, a un home de Tortosa «6 jovadas in *Rabal Al-matarí* et domos --- et ortum» (p.205.15). Dins Val., igual any, «domos in *Valentia* de Mahómat *Almatarí*, et ortum» (214.5). Es veu, doncs, que *Matalí* no és més 5 que una variant fonètica de *Matarí*, per la pron. morisca, que confonia la *r* amb *l*, com quedà establert, el 1937, en l'art. reproduït en *EntreDL* III, 165-168; car *çucac A-Matalí* és lleu alteració, dissimilatòria, de «*çucac al-Matarí*» 'carrer de Matarí'.

En totes 2 variants és un NP molt estès i documentat des d'antic com nom de moriscos valencians: nom d'un morisc de Senija. c.1600 (XXXV, 107.23) escrit *Matasí* evident error per -*alí* o -*arí*. Alguns escaparen de l'expulsió de 1611, car nota Salvà: «en 1636 contrae 15 matrimonio *Andreu Matarí* y Àngela *christians*, nous: así se les diferencia para que no cupiera duda alguna; algùn otro hay, que no designo, porque hay descendencia, que vive en el pueblo» (*Callosa d'En S.*, I, 106); traint així l'estúpid i ridícul prejudici contra allò que hauria de ser un títol honorós, honorabilíssim, de legítima, antiga i autèntica *v a l e n c i a n i a*!

Prejudici al qual se cedeix encara una mica pertot; p. ex. *AlCM*, en registrar el cognom *Matalí*, tot reconeixent que és de València i Algemésí, s'ha escarrassat 25 (púdicament...) per trobar-ne dos casos al Masnou i a Espolla: car es tractava de despistar de la pseudotara, que feia por (!) (òbviament valencians que s'hi havien fincat); perquè tothom sap que és un cognom estrictament valencià, i molt freqüent allí; sobretot des del Túria cap al Sud; jo no l'he vist mai en gent del Princ.; per més que Mrn. Aguiló (un altre mallorquí!) també maldà per trobar-ne tres aparicions en els aa.1509, 1655 i 1715, en docs.atribuïts a Bna.: ni que això sigui exacte, tant se val: sempre hi 35 hagué gent del Migjorn atrets per la ciutat més gran de la nostra terra.

ETIM. Salta a la vista que es tracta de l'àr. *Maṭārī*, no sols NP estès arreu en els països d'aquesta llengua, sinó gentilici, d'una de les tribus més importants de l'Àrabia interna, els *Meṭār*, que s'estén des de l'Est del Nedjd fins al Kuwait: cada un dels seus membres és un *M^o ṭārī*, i uns quants o molts, són uns *Meṭrân* (Hess v. Wyss, p. 10); una dona d'allà és una *M^o ṭārīyā*. D'aquí passà a l'Àfrica, on el trobem com a nom propi de persona: *Māṭarī* a Algèria (*GGAlg.*) 45

És vell derivat de l'arrel, de l'àrab comú, *mṭr* 'llançar veloçment i amb fúria', aplicat, entre altres coses a la pluja desfermada, a xàfec; també hispànic «*maṭra*: pluvia»; *zamân 'an māṭr* «tempus pluviosum» (*RMa*, 526.6f.); 'are' *'an mamṭūra* 'terra amarada de pluja'. L'acc. etimològica de *Maṭarī*, pogué ser, doncs 'el qui es llança impetuosament'. És possible que s'hi sumés un parònim, *Māṭarī*, també NP algerià (*GGAlg.*) derivat aquest de l'arrel 'ṭr 'perfumar'. 55

Breument descarto etims. falses. Res a veure amb

el NP francès *Maturin*. Casual també la semblança, amb *matāli*, plural de *motlí* «alcuza» (*PALC.*); i amb *matārīs*, pl. de *matras* «boulevard, rempart, circonvallation» (Dozy, *Suppl.* I, 144b).

Matagalls, Matamala, Matamargó, Matamon, Mataplana, etc., V. *Mata*- cf. *Mataró* i *Matalí* *Matamor* (Banyoles), V. ape. a *Palamós*

MATANIA, Plana~

A l'Alt Penedès, la plana seca i desolada que s'estén en el terme de Pontons, des de l'ONO. del poble. Oit *planā māṭaniā* allí, 1927 (Exc. 90). Xavier Fort (fill d'Eufemià Fort i Cogul) especialistes en Stes. Creus, confirma el 1980 el nom, en la forma «La Matania» 1980, comunicant-nos dades tretes d'un capbreu de 1762; i comenta: «abans se'n deia *Hermitania*». *ETIM.*(A) Que aquest nom vingui d'Ermitània, bona idea donada la naturalesa dels llocs. És clar que convindria estar més segurs si ho ha trobat en un (o més) documents, car no podem descartar la possibilitat d'una conjectura o una esmena de notari (àdhuc dels mateixos Fort).

Certament aquest mot ha existit, o almenys paraula ben semblant. *Ermità* com adjectiu, en tot cas és conegut i antic. *Fer vida ermitana* diu Lull (*Blanquerna* I, 188.15; *Merav.* II, 106), i fins «una esgleya *ermitana*» (*Blanquerna* II 254.19; i *Legend.* d'Aguiló).

Doncs, de l'adj. *ermità(na)* almenys teòricament, se'n podia derivar un abstracte *ermitania*, 'condició o paratge eremític' propi d'ermitans.

Potser fins i tot aquest derivat escriví Muntaner. En la *Crònica*, mort Berenguer d'Entença, l'Infant «féu aturar la host tres dies, e en una *sgleya* que hi havia *hermitanya* de Sant Nicolau, soterraren lo cos»: així l'ed. Bof. 232, en canvi Casac. posa «una esglesieta que hi havia *ermitana* de St. Nicolau ---» (vol. VI, 88.6); és versemblant que ho hagin retocat tots dos i no sigui ben bé ni l'un ni l'altre, sinó «que hi havia *ermitania* de St. Nicolau». Però no existint edició crítica de Muntaner, quedem en dubte.

Així aquella Plana seria «Una Ermitania». Vera Tebaida!: ben apropiada per fer-hi vida d'ermita o de cel·les eremítiques.

I restem en dubte, també per dues raons formals:α) ¿perquè s'ha perdut *Er-?*, i β) perquè -*mat-* i no -*mit-*? Potser s'explicaria que l'inicial *L'Erm-* s'hagués trivialitzat en *L'Alm-*; i després reduït a *La M-*; una mica com EREMITANES ha donat *Armadians* (*DECat.* III, 422B35 ss.; *Onom. Cat.* IV, 85b41): tanmateix això és -*mad-*, no pas *Mat-*. ¿Simplement dissimilació *i-í* > *æ-?*? Possible tot plegat, però rebuscat. Doncs, una altra etimologia?

B) *Maṭḥana* és un dels noms del 'molí' en àrab. A